

องค์ความรู้จากโครงการสัมมนาวิชาการสวนป่า อ.อ.ป. ประจำปี 2565

1. ชื่อผลงานองค์ความรู้/ความคิดสร้างสรรค์/นวัตกรรม

การดำเนินงานตามกิจกรรมวนเกษตรในพื้นที่สวนป่า

2. เจ้าขององค์ความรู้ (อป.เขต/เจ้าของผลงาน)

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตขอนแก่น องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. องค์ประกอบขององค์ความรู้

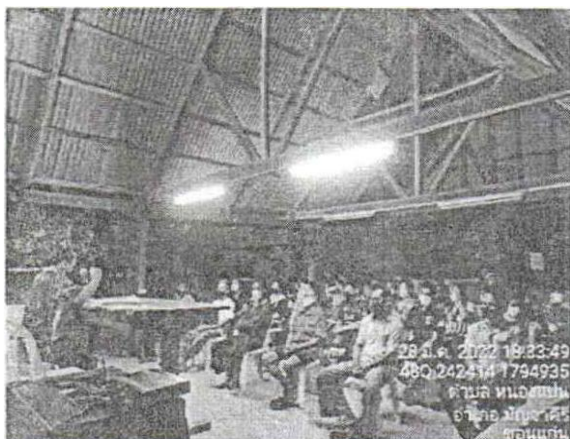
3.1 เนื้อหา/ความเป็นมา

การดำเนินงานกิจกรรมการปลูกสร้างสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วง 5 – 6 ปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2560-2565) ได้มีโครงการรื้อพัฒนาปลูกใหม่ในพื้นที่สวนป่าของ ออป. ตะวันออกเฉียงเหนือ รวมพื้นที่กว่า 34,000 ไร่ โดยเฉพาะโครงการจำหน่ายไม้ยูคาลิปตัสสวนปาล่วงหน้า ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2560 ซึ่งพื้นที่ที่ได้มีการรื้อพัฒนาปลูกใหม่เหล่านี้ทางองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่รอบ ๆ สวนป่าได้เข้ามาทำวนเกษตรตามแนวร่องไม้ในแปลงปลูกไม้ของสวนป่า ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ และเพิ่มรายได้กับราษฎรในพื้นที่รอบ ๆ สวนป่า โดยมีสวนป่าเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้ราษฎรได้มีที่ทำกินในรูปแบบวนเกษตรในพื้นที่สวนป่า
- เพื่อให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและมีส่วนร่วมกันในการได้รับผลประโยชน์ในพื้นที่ปลูกสร้างสวนป่าอย่างยั่งยืน นอกเหนือจากค่าจ้างแรงงานในการดูแลรักษาพื้นที่สวนป่า
- เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสวนป่ากับชุมชนรอบ ๆ สวนป่า
- เพื่อเป็นศูนย์กลางเรียนรู้และเป็นแหล่งวิชาการในการสร้างสวนป่าโดยราษฎรมีส่วนร่วม
- เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สวนป่าของ ออป. อีกช่องทางหนึ่ง

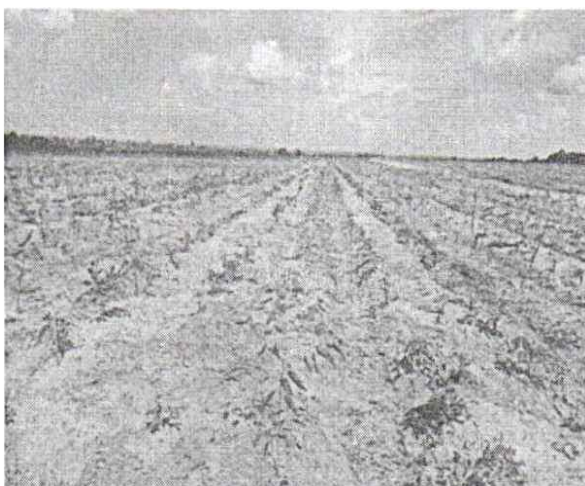
3.2 วิธีการ/ขั้นตอน/กระบวนการ

1. การเปิดรับสมัคร ประชุม ชี้แจงหลังจากที่ปลูกยูคาลิปตัสไปแล้วประมาณ 1 เดือน สวนป่าจะมีการเปิดรับสมัครเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกปลูกพืชไร่ในระบบวนเกษตร โดยในการนี้สวนป่าได้มีการจัดประชุมชี้แจงรายละเอียด เงื่อนไขข้อตกลงต่าง ๆ ในการสมัครเข้าทำวนเกษตรในพื้นที่สวนป่า รับสมัครผู้ที่สนใจเข้าทำวนเกษตรในพื้นที่สวนป่า ซึ่งสวนป่าจะพิจารณารับสมัครผู้ผ่านตามคุณสมบัติที่กำหนดเป็นสมาชิกเข้าทำวนเกษตรในพื้นที่สวนป่า และแบ่งพื้นที่สวนป่า และแบ่งพื้นที่ปลูกวนเกษตรให้สมาชิกโดยการจับสลากเลือกพื้นที่เพื่อความเป็นระเบียบในการบริหารจัดการ

2. การปลูกและดูแลรักษา

เกษตรกรเข้าทำการปลูกมันสำปะหลัง และกำจัดวัชพืชร่วมกับดูแลแปลงปลูกไม้ โดยการปลูกพืชเกษตรจะปลูกในร่องยูลิปตัสที่มีระยะการปลูก 2x3 เมตร โดยเว้นระยะห่างระหว่างพืช เกษตรที่ปลูกและต้นยูลิปตัส ไม่น้อยกว่า 0.75 เมตร ตามเงื่อนไขของทางสวนป่าฯ

3. การเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชเกษตร

เกษตรกรทำการเก็บผลผลิตพืชเกษตรเมื่ออายุครบ 8 – 12 เดือน การเก็บเกี่ยว ผลผลิต อนุญาตให้ใช้รถไถและรถขนส่งเข้าเก็บเกี่ยวผลผลิตภายในร่องไม้ได้ แต่ต้องระวังไม่ให้โดนหรือ กระแทกกระเทือนกับไม้ยูลิปตัสที่ปลูก ทั้งนี้ก่อนเข้าเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องแจ้งให้สวนป่าทราบก่อนล่วงหน้า หลีกเลี่ยงการเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้ว สมาชิกวนเกษตรต้องกำจัดเศษเหลือที่ตกค้างให้สะอาด เรียบร้อย เพื่อมิให้เป็นเชื้อไฟต่อไป

3.3 การดำเนินงาน/แนวทางการขับเคลื่อน

ดำเนินงานในพื้นที่สวนป่าของ อ.อ.ป. โดยเน้นให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ในพื้นที่ปลูกสร้างสวนป่าจากพืชเกษตรที่ปลูกในระบบวนเกษตร นอกเหนือจากค่าจ้างเหมาแรงงานในการดูแลรักษาพื้นที่สวนป่า

3.4 ระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

- พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484
- พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- ระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการใช้ประโยชน์สวนป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขสัมปทานทำไม้ซึ่งปลูกไม้มิใช่ไม้หวงห้าม พ.ศ. 2541
- ระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ดูแลรักษาและใช้ประโยชน์สวนป่าที่ปลูกโดยใช้งบประมาณของกรมป่าไม้ พ.ศ. 2541
- บันทึกข้อตกลงการทำวนเกษตรในสวนป่า และเงื่อนไขแนบท้ายบันทึกข้อตกลงการทำสวนป่าวนเกษตรในสวนป่า

3.5 การนำไปใช้ประโยชน์/ผู้ที่สามารถใช้ประโยชน์/กลุ่มที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์

สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ทั่วประเทศ สามารถนำไปปรับใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และบริบทของสวนป่าได้

3.6 สรุปผลจากการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น รายได้เพิ่มขึ้น ลดค่าใช้จ่าย กระบวนการ/ระยะเวลาเร็วขึ้น เป็นต้น

ข้อดี ของการทำวนเกษตรในแปลงปลูกไม้

- พื้นที่ที่เข้าทำวนเกษตรสะอาดเพราะสมาชิกดูแลแปลงวนเกษตรของตนเอง และง่ายต่อการกำจัดวัชพืช
- มีแรงงานในกิจกรรมการดูแลรักษาต้นไม้ที่ปลูกในแปลง
- ต้นไม้ยูคาลิปตัสยืดสูงไว เพราะต้องยืดสูงแข่งกับพืชเกษตรที่ปลูกในแปลง
- สมาชิกช่วยเป็นหูเป็นตาในการตรวจตราดูแลแปลงสวนป่าและช่วยป้องกันสัตว์เลื้อยวักควายเข้าแปลงปลูกไม้

ข้อเสีย ของการทำวนเกษตรในแปลงปลูกไม้

- หากให้สมาชิกเข้าทำวนเกษตรเร็วเกินไป จะทำให้มันสำปะหลังที่ปลูกโตเร็วกว่าจะคลุมต้นยูคาลิปตัส ซึ่งจะมีผลต่อการเจริญเติบโตของต้นยูคาลิปตัส
- การเตรียมพื้นที่ปลูกวนเกษตรหากมีการไถเปิดแถวต้นยูคาลิปตัสเกินไป จะมีผลต่อระบบรากและการเจริญเติบโตของต้นยูคาลิปตัส
- การเก็บเกี่ยวผลผลิตในแปลงโดยเฉพาะการใช้เครื่องจักรช่วย หากไม่ระมัดระวังจะทำให้เบียดกระเทยโคนต้นไม้ที่ปลูกโคนล้มเสียหายได้

- เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จแล้ว ต้องกำชับให้สมาชิกกำจัดเศษเหลือตกค้างในแปลงให้สะอาดเรียบร้อย เพื่อมิให้เป็นเชื้อไฟต่อไป

ผลประโยชน์ที่ได้รับที่มีต่อราษฎรและชุมชน จากการทำวนเกษตรในพื้นที่สวนป่า

- ส่งเสริม พันธกิจของ อ.อ.ป. ในข้อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นโดยใช้ สวนป่าเป็นฐานซึ่งชุมชนในท้องถิ่นมองเห็นผลประโยชน์ที่ได้ชัดเจน เพราะราษฎรในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการใช้พื้นที่ปลูกสร้างสวนป่าโดยตรงจากพืชไร่ที่ปลูกในระบบวนเกษตรในแปลง

- เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสวนป่าชุมชนรอบ ๆ สวนป่า และลดปัญหาเรื่องร้องเรียนข้อขัดแย้งเรื่องพื้นที่ทำกิน

- เป็นการสร้างมวลชนให้อยู่ร่วมกันและใช้ประโยชน์สวนป่าร่วมกันอย่างยั่งยืนและได้แรงงานจากมวลชนดังกล่าวในการดูแลรักษาสวนป่า

- เป็นการประชาสัมพันธ์สวนป่าของ อ.อ.ป. อีกช่องทางหนึ่ง

A.P.

(นายอภิเดช เรืองชัย)

หัวหน้างาน (ระดับ 6) งานสวนป้ามัญจาคีรี

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตขอนแก่น

บันทึกข้อตกลงการทำวนเกษตรในสวนป่า.....

บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ทำขึ้นที่สำนักงานสวนป่า..... จังหวัด.....
เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. 25..... ระหว่างองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (โดย.....)
(หัวหน้างานสวนป่า..... องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขต..... องค์การ
อุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหนังสือมอบอำนาจฯ ที่ พส 14..... /..... ลงวันที่.....
..... ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า "ผู้ให้ข้อตกลง" ฝ่ายหนึ่ง กับ.....
อายุ..... ปี เลขที่บัตรประชาชน..... มีภูมิลำเนาอยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....
ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า "ผู้รับข้อตกลง"
อีกฝ่ายหนึ่ง โดยมีข้อตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ผู้รับข้อตกลงมีความประสงค์จะสมัครเข้าร่วมทำวนเกษตรในเขตพื้นที่สวนป่า..... อำเภอ.....
จังหวัด.....

1.1 แปลงปี..... ปลูกพืช..... จำนวน..... ไร่
1.2 แปลงปี..... ปลูกพืช..... จำนวน..... ไร่
1.3 แปลงปี..... ปลูกพืช..... จำนวน..... ไร่

เป็นระยะเวลา 1 ปี นับจากวันทำบันทึกข้อตกลงฉบับนี้

ข้อ 2 ผู้รับข้อตกลงรับว่าได้เข้าใจรายละเอียดและปฏิบัติตามเงื่อนไขแบบทำวนเกษตรฯ ที่สวนป่า
กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

ข้อ 3 หากมีความเสียหายใดๆ อันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ โรค แมลง และ เหตุสุดวิสัย ข้าพเจ้าจะไม่
เรียกร้องค่าเสียหายใดๆ จากสวนป่า

บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ทำขึ้นสองฉบับ คือ ต้นฉบับหนึ่งฉบับ คู่ฉบับหนึ่งฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกันทุก
ประการ ได้อ่านและเข้าใจข้อความดังกล่าวในบันทึกข้อตกลงเป็นอย่างดีตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อให้ไว้เป็น
หลักฐานต่อหน้าพยาน ผู้ให้ข้อตกลงถือต้นฉบับและคู่ฉบับอีกหนึ่งฉบับ ผู้รับข้อตกลงถือคู่ฉบับหนึ่งฉบับ

ลงชื่อ..... ผู้ให้ข้อตกลง ลงชื่อ..... ผู้รับข้อตกลง
(.....)

ลงชื่อ..... พยาน ลงชื่อ..... พยาน
(.....)

เงื่อนไขแนบท้ายบันทึกข้อตกลงการทำวนเกษตรในสวนป่า.....

1. ผู้รับข้อตกลงให้สัญญาว่าจะไม่นำที่ดินไปจำหน่าย โอนสิทธิ ให้แก่บุคคลอื่นและจะปฏิบัติตาม คำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนดของ อ.อ.ป. ที่เกี่ยวข้อง ที่จะกำหนดขึ้นในปัจจุบันหรือกำหนดขึ้นไว้ในภายหน้า และรับว่าจะให้ความช่วยเหลือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามป้องกันผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือผู้บุกรุกในเขตพื้นที่บริเวณสวนป่า
2. ผู้รับข้อตกลงต้องปลูกพืชไร่ในแปลง โดยเว้นระยะห่างจากคันไถไม่น้อยกว่า 0.75 เมตร และผลผลิตพืชไร่ที่ไถเป็นของของผู้รับข้อตกลงทั้งสิ้น
3. ผู้รับข้อตกลงต้องดูแลรักษาทรัพย์สินของสวนป่า เช่น คันไถ หนองและตมไม้เดิม หากผู้รับข้อตกลงหรือบริวารทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของสวนป่า ผู้รับข้อตกลงยินยอมชดเชยค่าเสียหายให้สวนป่าทุกประการ โดยไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ ทั้งสิ้น หากความเสียหายที่เกิดขึ้นเข้าข่ายความผิดตามกฎหมาย สวนป่าจะดำเนินการเอาผิดตามกฎหมาย
4. ห้ามผู้รับข้อตกลงใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชประเภทเผาไหม้ (พาราควอต) สารเคมีกำจัดวัชพืชประเภทดูดซึม (ไกลโฟเซต) และคลอร์ไพริฟอส เป็นสารฆ่าแมลง ในพื้นที่สวนป่า หากจำเป็นต้องใช้สารเคมีประเภทอื่นๆ ในพื้นที่สวนป่า ให้แจ้งเจ้าหน้าที่สวนป่าก่อนทุกครั้ง ได้รับความระมัดระวัง รวมถึงการจัดเก็บ ทำลาย ภาชนะบรรจุสารเคมี และให้ผลการใช้สารเคมีในพื้นที่ให้น้อยที่สุด ตลอดจนต้องปฏิบัติตามประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกี่ยวกับการใช้สารเคมีด้วย
5. เจ้าหน้าที่หรือพนักงานสวนป่า สามารถเข้าไปในพื้นที่แปลงวนเกษตร เพื่อปฏิบัติงานหรือตรวจตราทรัพย์สินได้ตลอดเวลา
6. ผู้รับข้อตกลงต้องไม่ปลูกไม้ยืนต้นหรือสิ่งก่อสร้างอันเป็นลักษณะโรงเรียนทั้งชั่วคราวหรือถาวรเพื่อเป็นการอาศัยในพื้นที่แปลงวนเกษตรที่ได้รับอนุญาต รวมถึงสิ่งก่อสร้างที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อทรัพย์สินของสวนป่า
7. เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วเสร็จ ผู้รับข้อตกลงต้องกำจัดเศษเหลือที่ตกค้างให้สะอาดเรียบร้อยเพื่อมิให้เป็นเชื้อไฟ หากเกิดไฟไหม้เสียหายต่อต้นไม้ของสวนป่าจะต้องชดเชยค่าเสียหาย ตามความเห็นของคณะกรรมการฯ ที่ อ.อ.ป. แต่งตั้ง
8. ผู้รับข้อตกลงยอมรับที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสวนป่าในสวนที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสร้างสวนป่า
9. หากมีข้อปัญหาหรือข้อขัดแย้งกันระหว่างผู้รับข้อตกลงกับเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสวนป่าให้ถือความเห็นหรือดุลยพินิจของหัวหน้าสวนป่าเป็นยุติ

ลงชื่อ ผู้ให้ข้อตกลง ลงชื่อ ผู้รับข้อตกลง
(.....) (.....)

ลงชื่อ พยาน ลงชื่อ พยาน
(.....) (.....)

เลขที่.....

เอกสารหมายเลข 2

ใบสมัครเป็นสมาชิกปลูกพืชไร่ในระบบวนเกษตร

สวนป่า..... จังหวัด.....

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขต.....

เขียนที่.....สำนักงานสวนป่า.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ. 25.....

ข้าพเจ้า..... เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน..... อายุ..... ปี

สัญชาติ..... อาชีพ..... บ้านเลขที่..... หมู่..... ซอย..... ถนน.....

ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

ขอยื่นคำขอต่อหัวหน้างานสวนป่า..... ดังมีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกปลูกพืชไร่ในระบบวนเกษตร สวนป่า..... จังหวัด.....

ข้อ 2 ข้าพเจ้ารับว่าได้ศึกษารายละเอียดเงื่อนไขแนบท้ายบันทึกข้อตกลงการทำวนเกษตร เข้าใจโดยตลอดดีแล้ว

ข้อ 3 พร้อมคำขอนี้ ข้าพเจ้าได้แนบหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาดังนี้

3.1 สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน จำนวน 1 ชุด

3.2 สำเนาทะเบียนบ้าน จำนวน 1 ชุด

3.3 รูปถ่ายหน้าตรง ไม่สวมหมวก ขนาด 1 นิ้ว จำนวน 2 รูป (ถ่ายไม่เกิน 6 เดือน)

ข้อ 4 ข้าพเจ้าจะปฏิบัติตามเงื่อนไขแนบท้ายบันทึกข้อตกลงการทำวนเกษตร

(ลงชื่อ).....ผู้ประสงค์ปลูกพืชไร่

(.....)

คำรับรองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือสมาชิก อบ.ต.

ข้าพเจ้านาย/นาง/นางสาว.....นามสกุล.....

ตำแหน่ง.....ขอรับรองว่านาย/นาง/นางสาว.....นามสกุล.....

ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

เป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยเหมาะสมที่จะเป็นสมาชิกปลูกพืชไร่ในระบบวนเกษตร

(ลงชื่อ).....

(.....)

ตำแหน่ง.....

...../...../.....

ความเห็นของหัวหน้างานสวนป่า

.....

.....

.....

(ลงชื่อ).....

(.....)

ตำแหน่ง.....